

ПроКредит банка АД Скопје

Рамка за управување со ризици

Содржина на рамката за управување со ризици на ПроКредит банка АД Скопје

Вовед- Стратешка ориентација на Банката	3
I Култура на ризик на ПроКредит банка АД Скопје	5
1. Тренинг	6
2. Организација на управувањето со ризици	8
2.1 Надзорен одбор	9
2.2 Управен одбор.....	11
2.3 Управување со ризици	11
2.4 Функција за внатрешна ревизија	11
3. Процес за управување со ризици.....	12
3.1 Идентификација на ризиците	13
3.1.1 Проценка на нивото на контрола	13
3.1.2 Внатрешна ревизија и надворешни ревизии.....	13
3.1.3 Ризични настани.....	13
3.1.4 Ad hoc идентификација.....	14
3.1.5 Процес за одобрување на нов ризик.....	14
3.1.6 Извештаи за ризик и Одбори за ризик	14
3.2 Евалуација на ризик и лимити на ризик.....	14
3.3 Контрола на ризици	15
3.4 Систем на известување	15
3.5 Комуникација на ризици.....	16
3.5.1 Одбор за управување со ризици	16
3.5.2 Одбор за ревизија	16
3.5.3 Барања за ескалација	16
3.5.4 Квартално известување до Надзорниот одбор	16
3.6 Документирање на ризиците	17
4. Политика за наградување	17
II Документ за прифатливо ниво на ризик на ПроКредит банка АД Скопје.....	19
1. Процес на утврдување на интерниот капитал (ПИК) и Процес на утврдување на интерната ликвидност (ПИЛ).....	21

Овој документ ги следи барањата од Законот за банките („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 67/07, 90/09, 67/10, 26/13, 15/15, 153/15, 190/16 и 7/19 и 101/19), Одлуката за методологијата за управување со ризици („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 113/19 и 69/20), и Деловната стратегија и план за развој на ПроКредит Банка Северна Македонија 2021-2025, како и од политиката за Управување со ризици на ПроКредит Холдинг. Овој документ е дел од внатрешната регулаторна рамка за корпоративно управување и управување со ризик на ПроКредит Банка АД Скопје.

Вовед- Стратешка ориентација на Банката

ПроКредит банка АД Скопје („ПроКредит Банка“, „Банката“) е развојно ориентирана банка, која на своите клиенти им нуди целосен спектар на банкарски услуги. Целите на Банката се тесно поврзани и произлегуваат од целите и задачите на матичната компанија, Групацијата ПроКредит Холдинг АГ & Ко КГаА, со седиште во Франкфурт на Мајна, Германија.

ПроКредит банка АД Скопје се дефинира себеси како одговорна, матична банка (“Hausbank”) за многу мали, мали и средни претпријатија. Банката има за цел да е матична банка (“Hausbank”) од избор на многу малите, малите и средните претпријатија и да нуди одговорни, сигурни и едноставни банкарски услуги за физичките лица во средината во која работи. Со цел да биде матична банка (“Hausbank”), Банката е специјализирана за давање на професионални, флексибилни, интегрирани банкарски услуги за многу мали, мали и средни претпријатија, нивните сопственици и целната група на физички лица, кои имаат капацитет да заштедат и кои преферираат да го водат своето банкарство преку електронски канали. Оттука, „Одговорноста“ произлегува од залагањето за постигнување на влијание врз развојот, посветеноста кон клиентите на Банката и посветеноста кон добро управуван, одржлив развој на институцијата. Ова влијае врз определувањето на целната група на клиенти кои Банката има за цел да ги опслужува, а пред сè, на начинот на кој Банката ги опслужува. Акцентот да биде матична банка (“Hausbank”) се базира на посветеноста на Банката кон развивање доверба и партнерство со клиентите, односно потребата услугите да се обезбедуваат долгорочно.

Целта на Банката е да го постигне ова со постојана регрутација и најдобра можна обука на вработените за тие да може да работат ефикасно и одговорно со клиентите, како и со постојана посветеност кон изградба на добро структурирана институција, базирана на култура на професионална дисциплина, комуникација и доверба.

ПроКредит банка го модернизирале начинот на водење на банкарството и ги автоматизирале најголемиот дел од услугите што им се нудат на клиентите. На секоја локација, ПроКредит банка нуди 24/7 зона со неколку типови на банкомати што на клиентите им овозможуваат депонирање и повлекување на готовина. Банката не обработува готовински трансакции во своите услужни единици и цели кон обезбедување на директна онлајн банкарска услуга, на најбезбеден и поволен начин за клиентите.

Методологијата за кредитирање што ја користи ПроКредит банка е развиена од страна на ПроКредит Холдинг. Низ годините, Групацијата се стекна со длабоко познавање за проблемите со коишто се соочуваат како и со можностите што им се достапни на многу малите, малите и средните претпријатија, и како резултат, дизајнирана кредитната технологија која ја одразува реалноста на работното опкружување на оваа целна група.

Благодарение на оваа кредитна технологија, која ги комбинира деталните анализи на сите кредитни ризици со висок степен на ефикасност, ПроКредит банките се во можност да изградат и одржат заемно корисни деловни односи со своите клиенти. ПроКредит банка активно не промовира потрошувачко кредитирање, и при давање на услуги на своите клиенти става голем акцент на внимателна проценка на капацитетот на секој должник во поглед на задолженоста и на градење на трајни односи.

Концептот на матична банка (“Hausbank”) има важни импликации во поглед на начинот на којшто ПроКредит банка се однесува кон своите вработени и како се дефинира нивната улога. Корпоративните вредности на ПроКредит Групацијата се темелат на принципите на чесна комуникација, транспарентност и професионалност кои се составен дел од секојдневните деловни операции. Соодветно на тоа, ПроКредит банка го смета сеопфатниот пристап за вработување и обуката како клуч за успех. Ова значи не е само интензивна обука во поглед на техничките и менаџерските вештини, туку и постојана размена на вработените помеѓу разни ПроКредит институции со цел тие да се здобијат со повеќе искуство, што пак придонесува за нивен поголем персонален и професионален развој.

ПроКредит Банка АД Скопје ќе се залага да го одржи одличниот квалитет на услуги за своите клиенти и заедно со широкиот спектар на банкарски услуги и обезбедување на општествено одговорни услуги да придонесе кон економски развој на земјата. Фокусот на Банката е на многу мали, мали и средни претпријатија затоа што ваквите бизниси го конституираат најважниот сегмент од македонската економија; тие создаваат најголем број на работни места и имаат значаен придонес кон развојот на економијата.

На крај, треба да се забележи дека и покрај тоа што акционерите на Банката очекуваат одржлив поврат на нивните инвестиции, сепак нивната цел не е краткотрајна максимизација на добивката.

Цела на овој документ е да обезбеди целосен преглед на рамката за управување со ризиците на ПроКредит Банка АД Скопје, да промовира цврста култура на ризик и да го дефинира прифатливото ниво на ризик. Овој документ треба да се разгледува во комбинација со посебните политики за управување со одделните ризици како и со Политиката за наградување, Кодексот на однесување и Кодексот на корпоративно управување. Исто така, принципите од овој документ се надополнети со процедури и упатства кои се однесуваат на одделните ризици.

Целокупната одговорност за рамката за управување со ризиците е кај Менаџментот на ПроКредит банка. Документот е одобрен од страна на Надзорниот одбор на Банката. Документот е потребно да се разгледа и реодобри најмалку на годишна основа, или при значајна промена во системот за управување со ризиците и да се ревидира соодветно.

I Култура на ризик на ПроКредит банка АД Скопје

Пристапот на ПроКредит Банка АД Скопје во поглед на управувањето со ризиците, внатрешната контрола и функцијата на внатрешната ревизија е во согласност со ризичниот профил на Банката. Позиционирањето на Банката како матична банка (“Hausbank”) е одраз на целокупната деловна филозофија, со што пак се обезбедува постојана примена на одговорен и конзервативен пристап за управување со ризиците што се заснова на детално познавање на пазарот и клиентите.

Општите принципи за управување со ризици кои ги применува ПроКредит банка се следниве:

- ПроКредит банка нуди едноставни банкарски услуги со транспарентни и фер услови. Услугите на Банката како и нејзините деловни процеси се карактеризираат со низок степен на сложеност и соодветно ниво на мониторинг и внатрешна контрола. Според тоа, тие се карактеризираат со ограничено ниво на ризик. Тргувањето со финансиски инструменти не е една од основните активности на Банката и Банката не се занимава со шпекулативни трансакции.
- ПроКредит банка ја поттикнува свеста за ризиците кај сите вработени и сите вработени се одговорни да обезбедат создавање и одржување на работна околина во која се посветува соодветно внимание на прашањата поврзани со ризиците. Ова го вклучува принципот дека вработените никогаш не треба да ги носат своите одлуки врз база на претпоставки, туку треба да побараат совет од колегите со поголемо знаење и искуство за да ги разјаснат сите точки за кои не се сигурни. Секогаш кога ќе се идентификуваат нови ризици коишто може да се сметаат за значајни, вработените мора да ги информираат Менаџментот и Одделот за управување со ризици, со кои треба да се договорат соодветни мерки за намалување на ризикот.
- Банката значително инвестира во основна и напредна стручна обука на вработените со цел да обезбеди највисоко можно ниво на професионалност во обезбедување услугите.
- Етичкото однесување на сите менаџери и вработени и создавањето на работна средина која се карактеризира со доверба и отвореност, се важни предуслови за избегнување на ризиците.
- Надзорниот одбор го усвојува Кодексот на однесување¹ како средство за комуникација на јасните етички принципи на ПроКредит банка со сите вработени и поведување да се однесуваат во согласност со овие вредности, да препознаат какво било лошо или несоодветно однесување на другите и да превземат соодветни мерки за да се спротивстават на ваквото однесување. Секој вработен мора целосно да ги разбере и да се придржува до принципите дефинирани во Кодексот на однесување и да се вклучи во дијалогот за нивна примена. Корпоративните вредности ја даваат рамката за деловната етика на Банката:

¹Документ “Our responsibility – Our Code of Conduct”, Јуни 2020.

- i. Персонален интегритет и посветеност: Потребна е целосна искреност е од сите вработени, во секое време и било какво прекршување на овој принцип се третира брзо и ригорозно.
 - ii. Високи професионални стандарди: Вработените превземаат лична одговорност за квалитетот на нивната работа и секогаш целат кон професионален развој.
 - iii. Општествена одговорност: Како развојно ориентирана банкарска групација, намерата е да се дејствува во корист на целото општество, не само пасивно (преку избегнување на општествено штетни активности) туку активно (преку учество во активности со позитивен импакт на благосостојбата на општеството и околината).
 - iv. Култура на отворена комуникација: Комуникацијата е отворена, фер и конструктивна помеѓу сите во Банката. Конфликтите на работното место се решаваат на професионален начин, работејќи заедно кон прифатливо решение.
 - v. Транспарентност: Информациите кои се споделуваат со клиентите, пошироката јавност и помеѓу себе се транспарентни.
- Заштитеното пријавување (Whistleblowing) како важен аспект на одговорноста и транспарентноста е механизам кој им овозможува на вработените на Банката да ја изразат својата загриженост на одговорен и ефикасен начин. Кога вработениот дознава информација за која верува дека е сериозна злоупотреба или престап во рамките на организацијата, тогаш ваквата информација треба да биде интерно обелоденета без страв од одмазда и за ова потребно е да се обезбеди механизам преку кој истото ќе биде направено независно од одговорниот менаџер (иако во мал број случаи одговорниот менаџер би бил лицето кое треба да се информира). Ниту еден вработен не треба да се чувствува во неповластена позиција заради укажување на легитимни проблеми.
 - Некомпатибилните задачи се извршуваат од одделни организациски единици; кога е потребно, процесите се спроведуваат во согласност со принципот на "четири очи", или се воведува двојна контрола.
 - Банката презема соодветни мерки на претпазливост против перење пари и други активности поврзани со измама. Сите релевантни трансакции на клиентите се вршат по принципот „запознај го својот клиент“, кој пропишува дека може да се работи единствено со клиенти чиј бизнис и позадина Банката доволно ги разбира.

1. Тренинг

Културата на ПроКредит банка се заснова на нејзините етички принципи и го охрабрува проактивното учество и професионалност. За имплементацијата на бизнис стратегијата, Банката има потреба од вработени кои ќе воспостават долгорочни врски со клиентите и ќе им обезбедат иновативни и ефикасни услуги.

За постигнување на ова, на различни нивоа на Групацјата се организираат тренинзи кои инволвираат голем број на клучни учесници и ресурси. Тренинг програмите се организираат на ниво на Банката, во академиите или на групациско ниво. Овој процес на обука обезбедува силна основа за цврст индивидуален развој на учесниците, за препознавање на клучните членови на персоналот и идните менаџери и за создавање силни врски помеѓу колегите.

Во контекст на воспоставување на културата на ризик на Банката, следните тренинзи заземаат клучна улога во процесот на обука на вработените:

Кодекс на однесување²

Кодексот на однесување е дел од договорот за вработување на секој вработен и е правно обврзувачки документ за сите вработени на Банката. Како дополнување на годишно потшпаната потврда за Кодексот на однесување, Банката организира годишен тренинг за сите вработени кои се базира на препораки од Секторот за човечки ресурси на ниво на Групацја, во врска со пристапот, програмата и применетата методологија. Очекувањата се дека сите вработени треба да го почитуваат Кодексот на однесување не само затоа што е обврзувачки документ но, уште поважно, затоа што ги рефлектира вредностите, мисијата и визијата на групата.

Обука за информирање за ризиците

За сите вработени, Банката, на секои две години, спроведува обука за информирање за ризиците. Содржината на обуката е дефинирана од страна на одговорниот за управување со ризици, но треба да ги содржи најмалку следните елементи:

- Краток осврт на активностите за управување со ризици во Банката, со посебен осврт на оперативниот ризик;
- Дефинирање на оперативниот ризик, со вклучување на примери за подобро разбирање на изворите/ типовите;
- Дискутирање за конкретни РЕД настани како пример за илустрирање на бенефитите од процесот;
- Резиме на Кодексот на однесување (доколку не е покриено со друга обука);
- Основи на контролните процеси;
- Основи на покриеноста на Банката со осигурување, доколку е соодветно;
- Ажурирање на постапката за спречување на измами, согласно со дефинициите во Политиката за спречување на измами;
- Потсетување на обврската на секој вработен за ескалација доколку постои сомнеж за одреден процес;
- Процес на комуникација и ескалација на настани поврзани со оперативен ризик во Банката и на ниво на Групацја;

² Документ "Our responsibility – Our Code of Conduct", Јуни 2020.

- Потсетување за секој вработен за ескалација доколку постои загриженост (whistleblowing), како и каналите кои се на располагање за таа цел;
- Краток преглед на принципите за информациона сигурност и континуитет на работењето (доколку не е покриено со друга обука).

Дополнително, на групациско ниво се организираат тренинзи за сите вработени со цел понатамошно разбирање на принципите на институцијата. Ова ги вклучува следните тренинзи:

- Onboarding програмата за вработување;
- Курсеви по англиски;
- Glossary (заеднички речник на терминологијата на ПроКредит);
- Етика;
- Општа обука за заштита на животната средина;
- Тренинзи согласно со позицијата:
 - Обука за советници за работа со бизнис клиенти (BCA training);
 - Едногодишна програма за размена на вработени во ПроКредит Холдинг;
 - Обука за вработени во кредитен ризик;
- АМЛ тренинг;
- Обука за информативна сигурност;
- Академии- целта на академиите е студентите да ги разберат идентитетот, бизнис моделот и стратегијата на ПроКредит Холдинг како и предизвиците на банкарството и менаџментот. Во наставниот план за хуманитарни науки, студентите навлегуваат во длабинска анализа на природните и на општествените науки. Следните академии се организираат од страна на Групата:
 - Банкарска академија- 14 неделен курс;
 - Менаџмент академија- 3 годишен курс.

2. Организација на управувањето со ризици

Организациската поставеност на функцијата за управување со ризици се состои од јасна организациска структура и ефикасен интерен контролен систем. Банката воспоставува организациска структура во која е обезбено јасно разграничување на надлежностите помеѓу лицата и организациските единици коишто вршат активности поврзани со превземањето на ризиците, од една страна и лицата и организациските единици коишто вршат активности поврзани со управувањето со ризиците, од друга страна. За кредитните изложености кон бизнис клиенти кои согласно со интерната класификација се поголеми мали изложености и средни изложености, воспоставена е поделеност помеѓу функциите кои превземаат ризик и функциите кои управуваат со ризикот се до, вклучувајќи го и Управниот одбор.

Банката назначува член на Управниот одбор којшто е одговорен за следење на извршувањето на функцијата за управување на ризиците. Назначениот член е целосно независен во следењето на извршувањето на функцијата за управување со ризиците и не

е директно надлежен за активности коишто претставуваат превземање на ризик. Назначениот член има пристап до сите информации потребни за ефикасно вршење на своите надлежности.

Банката формира Оддел за управување со ризиците и Сектор за кредитен ризик коишто се одговорни за управувањето со ризиците. Банката обезбедува независност и соодветна организациска поставеност на овие функции за управување со ризиците, што овозможува нивна вклученост во донесувањето одлуки поврзани со управувањето со ризиците, пристап до вработените и до органите на Банката и добивање на сите потребни информации за ефикасно извршување на нивните надлежности.

Сите процеси и области на работењето, вклучително и системот за управување со ризици, на редовна основа се оценети од страна на Секторот за интерна ревизија.

Во однос на управувањето со ризиците, следните органи во Банката ги имаат следните надлежности:

2.1 Надзорен одбор

Обврските и одговорностите на членовите на Надзорниот и Управниот одбор во детали се утврдени во Законот за банки, Одлуката за корпоративно управување и Кодексот за корпоративно управување на Банката.

Надзорниот одбор ја има крајната обврска да создаде услови за добро работење и управување со Банката и за нејзина стабилност.

Надзорниот одбор:

- ја усвојува деловната политика и развојниот план на Банката и го следи нејзиното спроведување;
- е активно вклучен во надзорот над работењето на Банката, да е во тек со значајните промени во нејзиното работење и во нејзиното окружување и да дејствува навремено за заштита на долгорочните цели на Банката;
- ја усвојува и ја следи примената на другите политики и интерни акти коишто се во негова надлежност;
- заедно со Управниот одбор, воспоставува и промовира корпоративна култура и вредности во Банката;
- врши самооценување и оцена на членовите на Одборот за управување со ризиците, Одборот за ревизија и Управниот одбор, согласно со политиката за начинот на избор, следење на работењето и на разрешување на членовите на Надзорниот одбор, Одборот за управување со ризиците, Одборот за ревизија и Управниот одбор;
- да ги дефинира правата и одговорностите на законски пропишаните одбори и на Управниот одбор, како и да ја дефинира соработката со Управниот одбор на Банката;
- заедно со Управниот одбор, го утврдува прифатливото ниво на ризик, имајќи ги предвид пазарната конкуренција, регулаторните барања, долгорочните цели на Банката, изложеноста на ризиците и капацитетот за преземање ризици, што подразбира и усогласеност на прифатливото ниво на ризик со деловната политика,

финансискиот план, процесот на утврдување на интерниот капитал и системот за наградување;

- го воспоставува и следи спроведувањето на системот за управување со ризиците, вклучувајќи го и работењето на Одборот за управување со ризиците, имајќи ги предвид барањата на регулативата на Народната банка за управување со ризиците;
- ја воспоставува и го следи спроведувањето на внатрешната ревизија и го следи работењето на Одборот за ревизија;
- го следи финансиското работење на Банката и начинот на кој се извршува финансиското известување;
- го следи системот на наградување во Банката и да врши оцена дали е тој во согласност со Политиката за наградување, културата на ризик и капацитетот за преземање ризици на Банката;
- го следи спроведувањето на интерните акти на Банката за заштитено пријавување;
- ги разгледува трансакциите со поврзаните лица со Банката.

Надзорниот одбор врши надзор на работењето на членовите на Управниот одбор и го следи работењето на лицата надлежни за функциите на контрола. Во случаите кога овие лица не се придржуваат кон корпоративната култура и вредности, прифатливото ниво на ризик и културата за ризик, Надзорниот одбор е должен да преземе соодветни мерки, вклучувајќи и нивно разрешување.

Надзорниот одбор определува еден член на Управниот одбор којшто ќе биде одговорен за следење на работењето на организациската единица надлежна за спроведување и/или координирање на активностите и процесите поврзани со системот за управување со ризиците (во понатамошниот текст: член на Управниот одбор одговорен за следење на управувањето со ризиците).

Надзорниот одбор на Банката го следи спроведувањето на интерните акти и процесите за слободно заштитено пријавување од страна на вработените во Банката, согласно со закон. Интерните акти и процеси треба да ги опфатат сите видови пријавувања, особено пријавувањето до Народната банка, да ја дефинираат целата постапка на заштитено пријавување, преку Политиката за заштита од измама, којашто не треба да е дел од редовниот систем на известување во Банката, односно треба да се извршува преку точно определена функција во Банката, што, меѓу другото, може да вклучи определување на:

- лицето/органот до кое/кој се пријавува;
- начинот на утврдување на основаноста на заштитените пријавувања;
- начинот на отстранување на основот за заштитеното пријавување, доколку се утврди дека пријавувањето било основано;
- начинот на заштита на укажувачите во Банката од какви било казни или закани врз нив или нивното работно место.

Интерните акти за заштитено пријавување се достапни до сите вработени во Банката.

Надзорниот одбор е должен, најмалку еднаш на три месеци, да го разгледа извештајот за трансакциите со поврзаните лица со Банката, како и за износот на одобрени кредити и на други облици на изложеност на/кон лицата со посебни права и одговорности во Банката.

2.2 Управен одбор

Во однос на севкупната организација на управувањето со ризици, Управниот одбор е одговорен за правилно спроведување на активностите на Банката во согласност со регулативата. Одговорен е за управување со ризиците, мониторинг и достигнување и одржување на соодветно ниво на сопствени средства. Управниот одбор води грижа за правилното функционирање на интерниот систем на контрола во сите области на банкарското работење. Овозможува соодветна средина за непречено функционирање на Секторот за интерна ревизија преку овозможување на пристап до целата документација и вработени во Банката. Управниот одбор е одговорен за имплементација и редовно ажурирање на политиките и процедурите во Банката. Исто така го дефинира Кодексот на однесување на Банката кој е потоа одобрен од страна на Надзорниот одбор.

2.3 Управување со ризици

Функцијата за управување со ризици се одржува согласно локалната регулатива. Истата е насочена кон постојано идентификување, анализирање и советување за ризиците согласно принципите утврдени во овој документ. Управувањето со ризици е имплементирано и развиено, во оперативна смисла, од автономен Оддел за управување со ризици и Сектор за кредитен ризик кои на ниеден начин не се вклучени во работењето на Банката со клиентите (кредитен персонал) или во операциите за тргување. Функцијата за управување со ризиците има директна одговорност за ризичното опкружување и за извршување на сите задачи поврзани со управувањето со ризиците.

Управувањето со ризици подразбира постојана свесност за ризичниот профил на Банката и тековно мониторирање на искористеноста на лимитите на изложеност. Предуслов за исполнување на ваквите барања е сите трансакции веднаш да бидат внесени во соодветниот/ите систем(и), а одговорните за управувањето со ризици, во секое време, да имаат пристап до потребните информации.

Одговорноста за управување со ризиците лежи кај членот на Управниот одбор кој е одговорен за следење на извршувањето на функцијата за управување со ризиците.

2.4 Функција за внатрешна ревизија

Секторот за внатрешна ревизија е независна организациона единица која не е подредена на Управниот одбор и не е вклучена во оперативните активности на Банката. Како што прикажано во тековната организациска структура на ПроКредит Банка АД Скопје и воспоставените линии на авторитет и комуникација во рамките на Банката, Секторот за внатрешна ревизија известува директно до Одборот за ревизија.

Функцијата на внатрешна ревизија е независна и автономна област во рамките на Банката, со цел да се зголеми квалитетот на целиот спектар на операции. Таа ѝ помага на Банката во постигнувањето на целите преку спроведување на систематски, внимателни проценки

на работењето, со цел подобрување на ефикасноста на управувањето со ризикот, функциите на внатрешна контрола и целокупниот процес на корпоративно управување.

Главната цел на Секторот за внатрешна ревизија е да обезбеди разумно уверување дека постоечките механизми за контрола се соодветно дизајнирани и дека функционираат правилно, како и да ги следат оперативните процеси во рамките на Банката за да осигура дека тие се спроведуваат на начин со кој се поддржуваат целите на институцијата и ѝ се овозможува на Банката да ги исполни своите обврски.

За да може да утврди дали воспоставените правила и постапки во рамките на различните сектори се цврсти, ефективни и ефикасни, Секторот за внатрешна ревизија користи разбирлив пристап за ревизија познат како “пристап заснован на ризик при планирањето и спроведувањето на ревизорски активности “.

Главните цели и активности на Секторот за внатрешна ревизија се следните:

- Проценка на ефикасноста и ефективноста на системите за внатрешна контрола;
- Проценка на степенот до кој се спроведени интерните политики и процедури;
- Следење на усогласеноста со важечките законски прописи, Кодексот за корпоративно управување на банката и нејзиниот Кодекс на однесување;
- Преглед на користењето на услуги од надворешни лица за да се оцени степенот до кој тие се спроведуваат во согласност со утврдените политики и процедури;
- Мониторинг за да се оцени начинот на спроведување на политиките и процедурите на Банката коишто се однесуваат на мерењето, следењето, контролата и митигирањето на сите видови банкарски ризици (кредитен, ликвидносен, валутен, пазарен, каматен, ризик од концентрација, оперативен, репутациски итн.);
- Евалуација на точноста и веродостојноста на сметководствената евиденција и финансиските извештаи;
- Проценка на системите, политиките и процедурите коишто се применуваат за спречување на перење пари;
- Обезбедување на советодавна помош со цел да се поддржат сите аспекти на работењето на Банката.

3. Процес за управување со ризици

Централниот процес за управување со ризици е воспоставен околу неделниот Одбор за управување со ризици и кварталните Одбори за ревизија. Овие одбори се поставени за да се обезбеди редовно следење и документирање на ризичниот профил на Банката. Одборот за управување со ризици ги адресира сите ризици. Формирани се и дополнителни Пододбори за адресирање на конкретни ризици (пазарен ризик, кредитен ризик, оперативен ризик или други ризици).

Во понатамошниот текст се опишува како процесот за управување со ризици е всушност спроведен.

3.1 Идентификација на ризиците

Како прелиминарен чекор за да може да се идентификува ризичниот профил на Банката, неопходно е сите процеси во рамките на Банката да бидат јасно документирани во процедури за работа. Процедурите мора да се ревидираат на годишна основа или секогаш кога се спроведуваат значајни промени во процесите. Ова ги вклучува и интерфејсите за процесите за кои се користат услуги од надворешни лица. Целта на процесот за идентификација е да се постигне навремена, целосна и соодветно документирана мапа на ризици на Банката.

Следните активности се вршат со цел да се идентификуваат ризиците:

3.1.1 Проценка на нивото на контрола

Како дел од годишното ревидирање на политиките, процедурите и описите на работните места, сите сектори/оддели вршат проценка за нивните процеси со цел да утврдат дали сите ризици се соодветно контролирани. Со ажурирањето и спроведувањето на овие документи, сите раководители на секторите потврдуваат дека спроведеното ниво на контрола е соодветно.

Сите идентификувани недостатоци заедно со соодветната мерка за нивно елиминирање или намалување се дискутираат со Одделот за управувањето со ризици и/или други релевантни сектори/оддели. Во случаи кога дополнителните контроли се несразмерни, ризикот може да биде прифатен од страна на одговорниот Менаџмент. Ваквите одлуки се документираат.

Проценката за нивото на контрола во најмала мера ги опфаќа сите критични процеси, но може да се прошири на анализа фокусирана на контрола на сите процеси.

3.1.2 Внатрешна ревизија и надворешни ревизии

Планирањето на ревизијата во рамките на внатрешната ревизија се заснова на проценка на ризиците и изложеностите кои може да влијаат врз Банката, и се прави годишно, со цел да ги рефлектира најактуелните стратегии и насоки на Банката. Цел на внатрешната ревизија е проценката на ризиците и планот развиен врз основа на оваа проценка да ги рефлектира целите на Банката, како и загриженоста на Управниот одбор. На овој начин, планот за ревизија заснован на проценка на ризиците овозможува ревизорските активности да се ефективно фокусирани на оние области каде ризиците или материјалните изложености се најголеми.

Надворешните ревизии се спроведуваат според законските барања.

Идентификуваните недостатоци од секоја ревизија се споделуваат со Управниот одбор и со функцијата на управувањето со ризици, онаму каде што, од страна на внатрешна ревизија, е проценето дека е потребно. Управниот одбор е одговорен за навремено затворање на сите идентификувани недостатоци.

3.1.3 Ризични настани

Значајните ризични настани мора да бидат евидентирани во база на податоци (база на податоци за ризични настани - RED) и пријавени до Управниот одбор. Од сите вработени

се бара навремено да ги пријават ризичните настани до Одделот за управувањето со ризици со цел правилно извршување на процесот на идентификација на ризик. Во случај на значајни настани, веднаш се информира Менаџментот и се иницираат мерки за митигирање на таквите ризици или загуби.

3.1.4 Ad hoc идентификација

Од секој вработен се бара да пријави до Управниот одбор и/или Одделот за управување со ризици случаи на сомнеж за одреден процес или трансакција, и да прецизира дали постојат слабости во контролите или ризик, кој треба да се адресира. Општото правило за сите вработени е дека никогаш не треба да претпостават дека работите се во ред, туку секогаш да бараат разјаснување во случај на сомнеж.

3.1.5 Процес за одобрување на нов ризик

Секоја нова активност или големи промени во постојните процеси мора да поминат преку процесот на одобрување на нов ризик – New risk approval process (NRA), вклучувајќи (доколку е релевантно и соодветно), но не ограничувајќи се на одобрување од организациските единици одговорни за управување со ризици, правни работи, усогласеност со прописи и спречување на перење пари, финансии и соодветните бизнис департмани. Новите производи/ процеси/ инструменти, доколку е соодветно, мора да се тестираат пред да се имплементираат. На крајот, Под-комитетот за управување со оперативен ризик и Управниот одбор одлучуваат за спроведувањето на новиот процес (оваа одговорност може да биде делегира). Во случај ризичниот профил на Банката да е значително засегнат од новиот производ/ процес/ инструмент и сл. (матријални ризици), одобрување е потребно и од Надзорниот одбор.

3.1.6 Извештаи за ризик и Одбори за ризик

Извештаите за ризиците се изготвуваат најмалку на квартална основа, и Одборот за ревизија известува квартално, што е минимален стандард за известување за ризиците. Овие извештаи ги сумираат наодите врз основа на преглед и анализа на клучните индикатори обезбедени од страна на различните сектори во Банката.

Дополнително, извештаите за ризици се разгледуваат од страна на Секторот за Управување со ризици на Групаацијата и се консолидираат за да се генерира мапата на ризици на ПроКредит Групаацијата.

3.2 Евалуација на ризик и лимити на ризик

Сите идентификувани ризици им се посочуваат на Управниот одбор и функцијата за управување со ризици за понатамошна анализа и предлози за акција. Ова се постигнува преку охрабрувања на вработените за ескалација на секој идентификуван случај или со нивно директно учество во активностите за идентификација на ризици (на пр. Преку процесот за одобрување на нов ризик, проценка на нивоата на контрола).

Секој ризик е идентификуван и за истиот се определуваат лимити како што е дефинирано во документот за прифатливо ниво на ризик.

3.3 Контрола на ризици

Процесите на контрола се спроведуваат на секое ниво од работењето во рамките на Банката. Нивото на контрола зависи од нивото на ризик кој е инкорпориран во процесот. Процесите на контрола мора навремено да се прилагодат за да ги одразат промените во работната средина. Сите процеси мора да бидат дизајнирани така што ќе гарантираат дека активностите поврзани со измама не можат да се спроведат успешно или, во најмала рака, дека таквите активности ќе бидат навремено идентификувани. Понатаму, Управниот одбор е одговорен за создавање и поттикнување на култура на отворена комуникација, взаемно почитување и доверба која треба да спречи или да доведе до рано откривање на измама (види подолу: Комуникација на ризици). Постојат два главни принципи на контрола, онаму каде што истото е соодветно:

1. Принцип „четири очи“ или „двојна контрола“. Овој принцип се спроведува и во ИТ системите, онаму каде што е можно (на пример, за да се осигура дека одобрувањето на определена активност е извршена од друго лице).

2. Сегрегација на должности имплементирана на следниов начин:

- Тргувањето е строго одвоено од позадинските активности сè до Управен одбор;
- Одговорноста за сметководството и сите видови на контрола на ризиците (особено на пазарни и кредитни ризици) е одделена од соодветните бизнис функции, коишто се сметаат за „превземачи на ризик“;
- Со суштинските правни ризици се справува организационата единица за правни работи, усогласување со прописи и спречување перење пари.

3.4 Систем на известување

ПроКредит банка АД Скопје има воспоставено добро функционален и соодветен информативен систем. Овој систем интегрира неколку под-системи кои се организирани и служат за основни банкарски активности поврзани со бизнис, ризици, финансии и контрола, управување со човечки ресурси и слично. Структурата на системите и процесите е дефинирана и организирана на начин кој обезбедува солидна база за навремено, соодветно и ефективно носење на одлуки и менаџирање на Банката. Системите се исто така, изградени на принципите на контролиран и стриктно дефиниран пристап кон различни типови на информации, поделба на должности и двојна контрола на одредени операции.

Врз основа на информациите во информативните системи, на редовна основа, се генерираат извештаи.

Извештаите за ризици ги исполнуваат следните услови:

- Тие се транспарентни- содржат јасни, разбирливи и прецизни податоци во врска со ризиците;
- Тие се целосни- обезбедуваат доволно податоци за сите материјални ризици и овозможуваат сеопфатна анализа и оценка на изложеноста на Банката на ризици;
- Тие се корисни- ги содржат најважните податоци во врска со ризиците;

- Тие се споредливи со претходните извештаи и
- Овозможуваат следење на спроведувањето на документот за прифатливо ниво на ризик, вклучувајќи и следење на одделните квалитативни и квантитативни показатели, нивните прагови, интерните лимити, надминувањата на праговите и интерните лимити, како и следење на одобрените исклучоци.

Информациите од овие системи се навремено процесирани и проследени до Управниот одбор и менаџментот на средно ниво, со што овозможено е навремено мониторирање, верификација, контрола и носење на одлуки во врска со превземањето и управувањето со ризиците.

3.5 Комуникација на ризици

3.5.1 Одбор за управување со ризици

Одборот за управување со ризици се одржува најмалку на неделена основа, каде Одделот за управување со ризици известува за ризиците, врз основа на дефинираните лимити и прагови за рано предупредување. Одговорностите на Одборот се дефинирани во Процедурата за Одборот за управување со ризици.

Исто така, формирани се Под-одбори со цел адресирање на конкретни ризици (пазарен ризик, кредитен ризик, оперативен ризик и слично).

3.5.2 Одбор за ревизија

Одборот за ревизија се одржува на квартална основа. На овој Одбор, Управниот одбор дава извештај за состојбата на Банката до Одборот за ревизија (вклучувајќи и севкупно резиме на релевантните ризици дискутирани од страна на Одборот за управување со ризици). Исто така, внатрешната ревизија известува и за наодите од спроведените ревизии.

3.5.3 Барања за ескалација

Во своите интерни акти, Банката има воспоставено процедури за постапување во случај на надминување на лимитите, коишто ги дефинираат: линиите на известување, опфатот и временската рамка на известувањето, можните активности коишто би се преземале заради отстранување на надминувањето и организациските единици или органите надлежни за нивно преземање.

3.5.4 Квартално известување до Надзорниот одбор

Управниот одбор на Банката квартално праќа известување до Надзорниот одбор, кое претставува резиме за релевантните ризици кои се претходно дискутирани од страна на Одборот за управување со ризици.

3.6 Документирање на ризиците

Сите релевантни документи во врска со деловните процеси и процесите на контрола се соодветно евидентирани и архивирани согласно законот.

Сите значајни ризични настани мора да бидат документирани во соодветната база на податоци.

Внатрешната ревизија ги документира сите наоди во соодветните ревизорски извештаи.

4. Политика за наградување³

Банката има дефинирано принципи врз основа на кои ќе се врши наградување на членовите на Управниот одбор, лицата со посебни права и одговорности и останатите вработени во Банката. Утврдените принципи на наградување се во согласност со целокупната деловна политика и долгорочна стратегија и рамката за управување со ризици на Банката.

Банката има транспарентна платна структура со фиксни плати и свесно се воздржува од договорни бонуси како средство за мотивација на персоналот. Варијабилен дел од надоместокот може да биде доделен кога вработен имал исклучително добри перформанси во текот на финансиската година или имал клучен придонес во тимот или групата.

ПроКредит има стандардизирана платна структура која е аплицирана во рамки на целата групација и вклучува: нивоа на плата за одредени позиции, максимум дозволено рачно помеѓу најниското и највисокото ниво на плата и барања за обука за секоја позиција. Во поединечни случаи, Банката може да обезбеди непарично наградување во форма на посета на други ПроКредит банки или учество во дополнителни обуки. Управниот одбор на годишна основа известува до Надзорниот одбор за структурата на наградување.

Отворената и одговорна комуникација има централен дел во управувањето со човечките ресурси во Банката. Структурата на наградување, на транспарентен начин, е презентирана на сите вработени. Наградувањето и унапредувањето првенствено се поврзани со индивидуалната оценка на перформансите. Менаџерите спроведуваат годишни разговори со вработените и даваат редовен фидбек до своите вработени. Дополнително, секој вработен има годишен разговор со член на менаџментот.

Лицата со посебни права и одговорности се наградуваат врз основа на следните критериуми:

- Исполнување на бизнис планот во делот во кој лицето со посебни права и одговорности е одговорно;
- Отсуство на наоди со висок ризик во делот во кој лицето е одговорно, при ревизија спроведена од страна на Секторот за внатрешна ревизија;
- Управување и мотивација на вработените во делот во кој лицето е одговорно, на начин што создава здрава работна средина;

³ За повеќе детали во овој дел, погледнете го документот “Политика за наградување”

- Промовирање на тимска работа помеѓу вработените во соодветната организациона единица;
- Соодветно и навремено извршување на обврските што и/му се доверени од страна на Менаџментот на Банката;
- Унапредување на оперативната ефикасност на организационата единица и слично.

Наградувањето на лицата со посебни права и одговорности може да биде во форма на парично наградување, како зголемување на платата или плаќање кое ќе биде употребено за инвестирање во акции во ProCredit staff Invest GmbH, или во форма на непарично наградување како:

- Можност за учество на Менаџмент или Банкарската академија во Фурт, Германија;
- Можност за присуство на тренинзи, работилници или семинари;
- Можност за размена на искуства во некоја од сестринските банки;
- Учество како предавач на Менаџмент или Банкарската академија;
- Учество како предавач/ модератор на локални тренинзи и семинари (Onboarding процесот, специјализирани технички тренинзи и слично).

Дополнително, за лицата одговорни за контролни функции во Банката, како што се усогласеност со прописи, ревизија и ризици, Надзорниот одбор носи одлука во врска со промена на платата.

Членовите на Управниот одбор се наградуваат врз основа на следните критериуми:

- Обемот на надлежности на соодветниот член на Управниот одбор;
- Успехот на лицето во извршувањето на функцијата член на Управен одбор;
- Имплементацијата на стратегијата на Банката и годишниот план на активности, и
- Целокупните перформанси на Банката.

Наградувањето на членовите на Управниот одбор може да биде во форма на парично наградување, како зголемување на платата или плаќање кое ќе биде употребено за инвестирање во акции во ProCredit staff Invest GmbH, или во форма на непарично наградување како:

- Учество како предавач на Менаџмент или Банкарската академија;
- Присуство на тренинзи, работилници или семинари.

Надзорниот одбор на Банката има право да одлучи за наградувањето на членовите на Управниот одбор. Одлуката за наградување на членовите на Управниот одбор треба да биде иницирана и превземена од страна на Надзорниот одбор.

На независните членови на Надзорниот одбор, за исполнувањето на нивните задачи, Банката може да исплати фиксен надоместок. На останатите членови на Надзорниот одбор, Банката може да им ги надомести патните трошоци настанати како резултат на состаноците на Надзорниот одбор.

II Документ за прифатливо ниво на ризик на ПроКредит банка АД Скопје

Обезбедување на долгорочна стабилност на ПроКредит групацијата и нејзините одделни институции е цел што има максимален приоритет во Групациската рамка за корпоративно управување. Документот за прифатливо ниво на ризик на ПроКредит банка АД Скопје има за цел да осигура дека Банката го превзема само оној износот на ризик кој и е потребен за да ги постигне своите долгорочни цели, како и видовите на ризици кои е подготвена да ги превземе во рамки на својот капацитет за ризик. Заради ова, превземени се следните чекори:

- Утврдување на максимално дозволените нивоа на ризик (лимита),
- Воспоставување на процеси за тековно следење на утврдените лимита и
- Управување и планирање на ризичниот профил и на расположливиот капитал.

Целта на Документот за прифатливо ниво на ризик е да осигура капитална адекватност во секое време и да осигура дека ризиците се соодветно покриени со доволно капитал, овозможувајќи континуитет на бизнис активностите. Ова значи дека ризиците треба да бидат квантифицирани за да се разбере нивниот импакт на капиталот на Банката. Банката го смета својот капитал соодветен кога може со висок степен на сигурност да претпостави дека капиталот е доволно за соодветно да ги покрие сите ризици направени во текот на деловното работење, дури и во екстремни околности.

Банката во секое време ќе ги почитува сите прудентни регулаторни лимита согласно со законските барања на Република Северна Македонија (особено Законот за банки). Дополнително, во политиките на Групацијата усвоени и од страна на ПроКредит Банка АД Скопје утврдени се лимита на изложеност. Лимитите опфаќаат аспекти од управувањето со ризици кои не се регулаторно дефинирани, а кои ПроКредит Групацијата/ ПроКредит Банка веруваат дека треба да бидат ограничени.

Со цел да се спречи прекумерно превземање на ризици, комплементарно со дефинираните лимита, поставени се и прагови за рано предупредување. Праговите за рано предупредување може да бидат надминати, но доколку ова се случи ситуацијата мора да биде објаснета, со мерки за митигација (доколку е апликативно/ достапно) одлучени од страна на Одборот за управување со ризици. Прекршување на лимитите треба да се избегнува во било каква ситуација.

Во своите интерни акти, Банката има воспоставено процедури за постапување во случај на надминување на лимитите, коишто ги дефинираат: линиите на известување, опфатот и временската рамка на известувањето, можните активности коишто би се преземале заради

отстранување на надминувањето и организациските единици или органите надлежни за нивно преземање.

Имплементацијата на документот за прифатливо ниво на ризик е поддржана од соодветни процеси за организационите единици, со цел да се осигура целосно, и на секое ниво, исполнување на целите на документот. Описите на процесите потребно е да ја специфицираат организационата структура и распределувањето на одговорностите на надлежните органи за одлучување, да бидат проследени со референци за сите одбори и со соодветни описи на работните места.

Во линија со рамката за управување со ризици на ПроКредит Групацијата, ПроКредит АД Скопје го лимитира нивото на превземање на ризици во согласност со дефинираниот апетит за ризик на ниво на Групација и во согласност со одобрените максимално дозволени нивоа на ризик. Поставувањето и континуираното следење на лимитите има намера да осигура дека развојот на Банката е во согласност со деловната стратегија и стратегијата за ризици, да спречи развој кој ќе ја загрози солвентноста и да обезбеди достапност на одредени информации врз база на кои соодветниот менаџмент ќе може да делува, овозможувајќи им навремено да ги иницираат потребните корективни мерки.

Во линија со групациската Политика за ICAAP, Управниот одбор на Банката мора да осигура дека расположливиот капитал е распореден економично и дека перспективите за развој на бизнисот се земени во предвид. Од една страна, прекумерна капитализација треба да се избегнува; од друга страна, соодветно ниво и структура на капиталните инструменти треба да биде обезбедено.

Групацискиот ICAAP се состои од нормативна и економска перспектива, кои ги рефлектираат целта за продолжување на операциите на Банката на континуирана основа и целта за заштита на кредиторите:

- Нормативната перспектива цели да осигура дека на континуирана основа, институцијата може да ги исполни сите регулаторни и екстерни обврски и интерните барања кои произлегуваат од истите.
- Економската перспектива главно служи за зачувување на економската суштина на институцијата на долг рок.

Нормативната и економската перспектива се тесно испреплетени, но нудат различни агли на интерната капитална адекватност на институцијата. Интеракцијата на двете перспективи е неопходен услов за усогласено управување.

Со цел во секое време, во рамки на економската перспектива, да се обезбеди интерна капитална адекватност, само максимум 60% од потенцијалот за превземање на ризик (risk-taking potential- RTP) е расположлив како ресурси расположливи за покривање на ризиците (resources available to cover risks- RAAtCR). За секој материјален ризик, дефиниран е индивидуален праг за рано предупредување.

Во економската перспектива, потенцијалот за превземање на ризик е дефиниран како вкупниот износ на капитални инструменти расположливи за покривање на ризиците кои произлегуваат од деловните операции. Банката прави разлика помеѓу вкупниот потенцијал

за превземање на ризик (RTP) и ресурсите расположливи за покривање на ризиците (RAtCR). Диференцијацијата помеѓу RTP и RAtCR е наменета да ги покрие ризиците кои не се (сеуште) експлицитно вклучени во пресметките и да служи како “сигурносен бафер”.

RAtCR е дефиниран како 60% од RTP.

RAtCR е дистрибуиран помеѓу различните категории на ризик на следниот начин:

Категорија на ризик	Економска перспектива
	% од потенцијалот за превземање на ризик
Кредитен ризик (потрошувачки кредитен ризик + ризик од договорна страна)	38
Валутен ризик	2
Каматен ризик	10
Оперативен ризик	10
Вкупно	60

За вкупната изложеност е дефиниран лимит, додека за индивидуалните материјални ризици дефинирани се прагови за рано предупредување.

Стрес тестови се спроведуваат со цел да се анализираат ефектите кои би ги имале екстремни пазарни услови, со цел да се детектира и анализира ризикот од несолвентност на институцијата. Резултатите од стрес тестирањето е потребно да бидат критички анализирани со цел јасно да се утврди дали е потребно да се превземе дополнителна акција.

1. Процес на утврдување на интерниот капитал (ПИК) и Процес на утврдување на интерната ликвидност (ПИЛ)

Процесите за утврдување на потребниот интерен капитал (ПИК) и интерна ликвидност (ПИЛ) се интегрален дел од рамката за управување со ризици и се спроведуваат и репортираат до Народна банка најмалку еднаш годишно или во случај на значајна промена на профилот на ризичност.

Банката воспоставува ПИК и ПИЛ коишто ќе обезбедат:

- Идентификување, мерење или оценка на материјалните ризици;
- Соодветно ниво на капитал и ликвидност во однос на прифатливото ниво на ризик и профилот на ризичност на Банката, преку утврдување на вкупниот интерен капитал за покривање на ризиците, односно интерната ликвидност;
- Натомошно унапредување на системот за управување со ризиците.

Интерниот капитал претставува процена на износот на тековни и идни потреби за капитал за покривање на поединечен ризик на кој е или може да биде изложена Банката.

Интерната ликвидност претставува процена на тековните и идни потреби на ликвидни средства и стабилни извори на средства заради покривање на ризиците врз ликвидноста на Банката во нормални и вонредни услови на работење.

При утврдувањето на интерниот капитал и интерната ликвидност, Банката треба да ги има во предвид и резултатите од спроведените стрес тестирања.

За целите на ПИК, стрес тестирањето треба да ги опфати сите идентификувани материјални ризици и да го покрива истиот временски период опфатен со ПИК.

За целите на ПИЛ, стрес тестирањето треба да опфати различни временски периоди, вклучувајќи и еден ден, различни извори на средства коишто се од значење за ликвидноста на Банката, вклучувајќи и користење средства од Народната банка, да ги опфати материјалните валути и пазари, како и можноста за користење средства во рамки на групата.

Во линија со деловната мисија, деловната стратегија, ризичниот профил и пазарот на кој Банката работи, најмалку еднаш годишно, Банката спроведува попис на ризиците со цел да ги идентификува сите ризици на кои би можела да биде изложена во своето работење. За сите вклучени ризици, се врши процена на материјалноста на нивниот имакт. Врз основа на оваа проценка, ризиците се соодветно инкорпорирани во ПИК и ПИЛ.

Банката ги дефинира следните ризици како материјални, а кои потоа се вклучени во ПИК:

- Кредитен ризик;
- Ризик од договорна страна;
- Валутен ризик;
- Ризик од промена на каматните стапки;
- Ликвидносен ризик;
- Оперативен ризик;
- Репутациски ризик;
- Ризик од макроекономско опкружување;

Следните ризици се идентификувани од страна на Банката, но врз основа на проценката се дефинирани како нематеријали:

- Стратегиски ризик;
- Регулаторен ризик;
- Ризик од концентрација;
- Ризик од земја.

Банката ги дефинира следните ризици како материјални, а кои потоа се вклучени во ПИЛ:

- Ризик од одлив на депозитна база;
- Ризик од долгорочно финансирање (Long term funding risk);
- Ризик од краткорочно финансирање на пазарот на пари;
- Ризик од концентрација;
- Ризик од намалување на приливите од кредитно портфолио;

Следните ликвидносно ризици се утвдени од страна на банката, но по анализата и проценката се дефинирани како нематеријални:

- Ризик од трансфер на ликвидни средства
- Зголемено користење на вонбилансни изложености
- Пазарен ликвидносен ризик

Банката во своите политики, го лимитира нивото на ризик на кое е изложена во текот на своето работење. Нивоата на ризик го дефинираат во квалитативна и квантитативна форма максимално толерантниот ризик кој Банката е склона да го превземе врз основа на апетитот за превземање на ризик и во линија со својата деловна стратегија. Во квантитативна форма, ова значи поставување на лимити и прагови за рано предупредување, кои се мониторираат и оценуваат на редовна основа. Од друга страна, донесени се одредени интерни политики со кои квантитативно се лимитира нивото на ризик кој го превзема Банката.

Кредитен ризик

Управувањето со кредитниот ризик е дефинирано во Групациската Политика за управување со кредитен ризик и Групациската Политика за вреднување на колатералот.

ПроКредит Групацијата има развиено цврсти процеси за своите кредитни операции, со кои може успешно да управува со конкретните кредитни ризици во земјите во кои работи. Следните принципи го карактеризираат пристапот на ПроКредит банка во управувањето со кредитен ризик:

- Избор на вистинскиот профил на клиенти- јасна сопственичка структура; менаџерска структура која ќе осигура соодветно управување и развој на бизнисот; транспарентна комуникација со Банката и останатите институции; бизнис активност во линија со барањата на Банката и стратегијата за ризици (без влученост во спекулативни трансакции, без АМЛ проблеми и со низок политички и правен ризик); одржлив деловен модел и финансиски перформанси во согласност со кредитната изложеност.
- Принципот “Hausbank”- користење на услугите кои ги обезбедува Банката; постоење на изложеност и промет со Банката; соодветно користење на кредитните производи; градење јасна и долгорочна визија за соработка и долгорочни односи со клиентот.
- Одговорна процена на кредитниот ризик и процес на одобрување- индивидуална анализа на финансискиот развој на секоја компанија; одлука базирана на капацитетот на компанијата за отплата; нудење на адекватна структура на кредитните производи; избегнување на преголемо задолжување на компаниите; редовен мониторинг.
- Компетентност на вработените- вработените се добро обучени за проценка на кредитниот ризик; Банката инвестира во високо квалитетен процес на селекција и континуирани тренинзи за сите вработени.

Развиени се индикатори за квалитет на средствата (Assets quality indicators- AQI) кои го структурираат кредитното портфолио според категориите “функционално (со/без) знаци за рано предупредување”, “нефункционално” и “ненаплатливо портфолио”. Процената на квалитетот на кредитното портфолио според неговата структура овозможува навремена и објективна идентификација на кредитниот ризик.

Една кредитна изложеност вообичаено не треба да надминува 10% од регулаторниот капитал на Банката. Една голема кредитна изложеност не смее да надмине 25% од вкупниот регулаторен капитал на Банката, и збирот од големите кредитни изложености на Банката не смее да надмине 150% од нејзиниот вкупен регулаторен капитал.

Банката утврдува соодветно провизионирање од потенцијални загуби, соодветно на финансиските и сметководствени практики и на перформансите за наплата на кредитите.

Ризик од договорна страна

Управувањето со ризикот од договорна страна е дефинирано во Групациската Политика за управување со ризик од договорна страна (вклучувајќи и ризик од издавач).

Ризикот од договорна страна и ризикот од издавач за ПроКредит банка главно произлегува од чување на високо ликвидни средства со цел управување со ликвидносниот ризик, односно како резерва за ситуации на потенцијален стрес, а не со примарна цел да оствари профит. Главниот ризик произлегува од главницата, што е митигирано преку чување на пласираните/ инвестираните износи на ниско ниво, минимално користење на деривативи и инвестирање во хартии од вредност со релативно низок ризик.

Целта е ликвидноста да се инвестира сигурно и изложеностите да се диверзифицираат што е можно повеќе, при што ниту една сделка не е дозволено да се изврши без лимит. Одборот за управување со ризици/ Под-одборот за средства и ликвидност утврдуваат лимит кон договорна страна врз основа на потребите на Одделот за средства и ликвидност и проценката на ризици направена од страна на Одделот за управување со ризици. Лимитите над дефинираните нивоа во Политиката мора да бидат одобрени од страна на Одборот за управување со ризици/ Под-одборот за средства и ликвидност на ниво на Групација.

Врз основа на политиката, Банката дефинира лимити на изложеност кон сите договорни страни кон кои има изложеност, првенствено првокласни странски и домашни банки во кои се пласирани високо ликвидни средства. Дополнително, Банката има дефинирано лимит во износ од ЕУР 120 милиони (со праг за рано предупредување од ЕУР 115 милиони) кон Република Северна Македонија и ЕУР 11 милиони за изложености кон Владата на Република Северна Македонија врз основа на инвестиции во државни записи и 5 милиони за инвестирање во евро обврзница издадена од Владата на Република Северна Македонија.

Валутен ризик

Управувањето со валутниот ризик е дефинирано во Групациската Политика за управување со валутен ризик.

Како принцип, ПроКредит банка не врши комерцијално тргување⁴ и не отвара спекулативни позиции на девизните пазари заради генерирање на потенцијален дополнителен приход. Од тука, согласно со Германското законодавство, ПроКредит банка е кредитна институција

⁴ Комерцијално тргување настанува кога банка со сопствените ресурси тргува со валути, валутни деривати или други финансиски инструменти со цел генерирање на профит.

без портфолио за тргување⁵. Банката цели да ја затвори девизната позиција и да се осигура дека отворената девизна позиција во секое време е во рамки на конзервативните лимити. Деривативите може да бидат користени само за целите на хеџинг за затварање на позиции на Банката како и за ликвидносни цели (како дополнување на тоа дека е услуга која може да се нуди на клиенти).

Со цел управување со валутниот ризик, дефинирани се лимити и прагови за рано предупредување. Клучниот индикатор за управување со валутен ризик (вкупната отворена девизна позиција) е лимитиран и со тоа, валутниот ризик се одржува на прифатливо ниво. Преглед на лимитите и праговите за рано предупредување е даден во табелата во прилог.

% од CRR капитал	ОДП по валута	Вкупно ОДП
Праг за рано предупредување	± 5%	7.5%
Лимит		10%

Ризик од промена на каматните стапки

Управувањето со ризикот од промена на каматните стапки е дефиниран во Групациската Политика за управување со ризикот од промена на каматните стапки.

Банката нема за цел да профитира преку шпекулации на пазарот со каматни стапки. Наместо тоа, таа се обидува да обезбеди балансирана структура на каматните стапки кај сите рочности, преку останување во рамките на лимитите кои се дефинирани во политиката. Банката го постигнува ова преку усогласување на репрајсинг структурата на средствата и обврските. Доколку средствата и обврските не може соодветно да се усогласат за Банката да биде во рамките на лимитите дефинирани во политиката, може да бидат употребени каматни деривативи (доколку возможно) за хеџинг цели. Банката ги минимизира концентрациите на ризик.

Политиката дефинира лимити за изложеноста на каматен ризик за секоја релевантна валута земајќи ја во предвид волатилноста на поврзаните каматни стапки. За да ги следи промените на каматните стапки, Банката спроведува анализа за промената на економската вредност на капиталот, каде капиталот е исклучен од пресметката, со што се доловува влијанието врз економската вредност (долгорочна перспектива), и анализа на промената на нето каматниот приход каде во предвид се земаат финансиските проекции со што се доловува импактот врз приходите (краткорочна перспектива). Двете анализи се спроведуваат во ситуација на еднократен шок (паралелно поместување на кривата на принос) доволно висок за да покрие разни сценарија на поместување на кривата на принос,

⁵ Следејќи ја дефиницијата во Политиката за управување со средства и ликвидност, терминот портфолио за тргување дефинира дека одреден финансиски инструмент се распределува во портфолиото за тргување доколку целта на трансакцијата е да генерира краткорочен профит.

за секоја релевантна валута. Само со симултана процена на двата индикатори возможно е да се утврди целиот обем на изложеноста на каматен ризик.

Следните лимити и прагови за рано предупредување за клучните индикатори за управување со каматниот ризик, треба да бидат одржувани од страна на Банката:

- Вкупна економска вредност на капиталот да не надминува 15% од капиталот на Банката, со праг за рано предупредување дефиниран на 10%,
- Индикаторот на влијание врз нето-каматните приходи за период од 1 година да не надминува 25% од нето-каматните приходи планирани во Бизнис планот на банката за тековната година, каде прагот за рано предупредување е дефиниран на 20%.

Ликвидносен ризик

Управувањето со ликвидносниот ризик е дефинирано во Групациската Политика за управување со ликвидносен ризик.

ПроКредит банка во линија со Стратегијата за управување со ризици на ниво на Групација и Политиката за управување со ликвидносен ризик, усвојува прудентни практики за управување со ликвидносниот ризик и го одржува соодветно нивото на ликвидни средства.

Клучните принципи/ одговорности за управувањето со ликвидносниот ризик се:

- Обезбедување на соодветно ниво на ликвидност во секое време;
- Континуирано следење на ликвидноста и финансирањето за да се осигура дека одобрените бизнис таргети се остварени на начин кој не го компромитира ризичниот профил на институцијата или на групацијата;
- Менаџирање на ликвидносната резерва на ПЦХ;
- Оптимизација на тековите на плаќања во рамки на групацијата;
- Анализирање на сите потенцијални идни приливи и одливи и мерење на нивниот ефект врз ликвидносниот ризик, вклучувајќи ги и оние кои произлегуваат од колатерализирани деривативни трансакции;
- Координација на значајни активности за обезбедување на финансиски средства, вклучувајќи и издавање на обврзници на интернационалните капитални пазари, како и активности за финансирање со меѓународни финансиски институции и меѓународни банки.

Следните клучни индикатори за управување со ликвидносниот ризик е потребно да бидат одржувани од страна на Банката:

- Индикатор на доволна ликвидност: во секое време најмалку 1, за сите валути, и поединечно за странска валута и за локална валута.
- Период на преживување: најмалку 90 дена, за сите валути, и поединечно за странска валута и за локална валута.

- Индикатор за меѓубанкарски пазар: вкупниот износ на меѓубанкарски обврски да не надминува 4% од вкупните обврски на Банката; или максимално дозволениот износ е 20 милиони евра
- Индикатор за финансирање преку ноќ: Банката може да се финансира преку ноќ во максимален износ од 3% од вкупните обврски или максимум до износ од 15 милиони евра.

Следните прагови за рано предупредување е потребно да бидат одржувани од страна на Банката:

- Постои ризик некој од лимитите да биде надминат, односно
 - Вкупниот индикатор на доволна ликвидност, и по валута, е под 1,2;
 - Вкупниот износ на меѓубанкарски обврски е на ниво од 3% од вкупните обврски на Банката, односно 15 милиони евра и при тоа не се превземени мерки за негово намалување;
 - Индикаторот за финансирање преку ноќ е на ниво од 2% односно повеќе од 10 милиони евра и банката не превзема мерки за негово намалување;
 - Периодот на преживување пресметан врз основа на третото стрес тест сценарио (продолжен пазарен стрес) е под 90 дена, вкупно за сите валути, и поединечно за странска валута или за локална валута.
- Liquidity coverage ratio (LCR) е под 100%.
- Net stable funding ratio (NSFR) е под 100%.
- Ликвидносната позиција во некој од временските периоди над 31 ден е пониска од нула.
- Индикаторот на депозитна концентрација е повисок од дефинираното ниво на одлив на депозитна база кое се користи како претпоставка за одлив на депозитите од нефинансиските клиенти.

Оперативен ризик

Управувањето со оперативниот и репутациониот ризик е дефинирано во Групациската Политика за оперативен ризик. Дополнително, за управување со оперативниот ризик, Банката ги има усвоено и Политиката за ризик од измама, Политиката за користење на услуги од надворешни лица, Политиката за информативна сигурност и Политиката за континуитет во работењето.

Рамката за управување со оперативниот ризик ги комбинира следните генерални принципи и инструменти, кои се имплементирани во Банката.

- ПроКредит Групациската дефинира корпоративна култура која се заснова на отвореност и доверба. Групациските корпоративни вредности се нагласени преку настојувањата за обуки, кои одат подалеку од обезбедување на технички и менаџерски вештини.

- Рамката за корпоративно управување на Групацјата и на секоја банка во нејзини рамки гарантира дека соодветни организациони мерки се превземени за управување на банките. Ова вклучува различни мерки, преку основање на Одбор за ревизија и Надзорен одбор до соодветна документација на процесите и описите на работни места.
- Политики и процедури кои јасно ги документираат главните процеси во Банката помагаат во идентификувањето и управувањето со оперативниот ризик.
- Банката спроведува проценка на оперативниот и ризикот од измама со цел утврдување на целокупниот профил на оперативен ризик на институцијата.
- Преку процесот на одобрување на нов ризик (NRA) Банката се осигурува дека новите ризици се проценети и сите неопходни подготовки и тестови се комплетирани пред имплементацијата или употребата на нов или значајно изменет бизнис процес, производ, инструмент, ИТ систем или промена во организационата структура.
- Клучни индикатори за ризик (KRI) се изготвуваат најмалку на квартална основа и истите се дискутирани на Под-одборот за оперативен ризик.
- Банката ја користи базата за ризични настани (RED) за да се осигура дека настаните на оперативен ризик се соодветно менаџирани.
- Банката спроведува сценарио анализи кои се употребуваат како импут за квантификација на ризиците.

Ризик од макроекономско опкружување

Ризикот од макроекономско опкружување, како веројатност од негативни ефекти врз финансиските резултати, капиталот или ликвидноста на Банката, како резултат на промени во макроекономските и деловните услови, промени во навиките на потрошувачите и технолошкиот развој на кој Банката нема да може да се прилагоди, е внимателно следен, бидејќи Банката верува дека истиот може да има значаен импакт на целокупното работење на Банката и реализацијата на деловната стратегија.

Индикатори како бруто домашен производ, инфлација, индекс на индустриско производство, развој на јавниот долг, стапка на невработеност, развој на депозитната база и кредитното портфолио на банкарскиот сектор, изгледите од Фитч и политичката ситуација во државата се редовно следени од страна на соодветни сектори/ оддели во Банката, а развојот исто така се следи и од страна на Одборот за управување со ризиците и Надзорниот одбор.

Стратегиски ризик

Управувањето со стратегиски ризик е дефинирано во Политиката за стратегиски ризик.

Банката има воспоставено фактори за намалување на ризикот со цел да го намали и управува стратегискиот ризик што произлегува од нејзините операции. Такви фактори вклучуваат: квалификуван Надзорен и Управен одбор, квалитетни вработени и континуирани обуки, ефикасен систем за управување со ризици, адекватен пристап до

информации, адекватен процес на планирање и навремено и ефикасно имплементирање на нови производи, системи или услуги.

Надзорниот и Управниот одбор на Банката внимателно го следат стратемскиот ризик и неговиот импакт на реализацијата на стратегијата и бизнис планот со цел да се осигураат дека изложеноста на стратемски ризик е прифатлива.

Регулаторен ризик

Регулаторен ризик, како ризик од регулаторни промени кои може да имаат импакт врз финансиските резултати, сопствените средства и/или ликвидноста на Банката, е внимателно следен од страна на Банката.

На редовна основа одговорните сектори во Банката ги следат промените во регулативата и нацрт регулативата објавена од Народната банка. Овие промени се навремено дискутирани од Под-одборот за усогласеност со прописи каде врз основа на анализи и проекции се превземаат активности со кои се минимизираат потенцијалните ризици и навремено се спроведуваат промените.

Ризик од концентрација

Управувањето со ризикот од концентрација е дефиниран во Политиката за управување со ризикот од концентрација. Оваа политика е усогласена со Политиката за управување со кредитен ризик.

Во рамки на политиката следните индикатори се пропишани, со цел управување со ризикот од концентрација:

- Една кредитна изложеност вообичаено не треба да надминува 10% од регулаторниот капитал на Банката;
- Една голема кредитна изложеност не смее да надмине 25% од вкупниот регулаторен капитал на Банката, и збирот од големите кредитни изложености на Банката не смее да надмине 150% од нејзиниот вкупен регулаторен капитал;
- Учеството на десетте најголеми изложености не треба да надмине 85% од сопствените средства на Банката и 12% од бруто кредитното портфолио на Банката;
- Учеството на дваесетте најголеми изложености не треба да надмине 150% од сопствените средства на Банката и 20% од бруто кредитното портфолио на Банката;
- Кредитното портфолио на Банката во евра не треба да надмине 70% од бруто кредитното портфолио;
- Банката ја лимитира концентрацијата на кредитното портфолио по дејност:
 - Земјоделие со лимит од 20% од бруто кредитното портфолио;
 - Градежништво со лимит од 20% од бруто кредитното портфолио;
 - Транспорт со лимит од 20% од бруто кредитното портфолио;
- Кредитите на бизнис клиенти со договорна рочност поголема од 120 месеци (на пример над 120 рати за кредити со месечна отплата на рати) не треба да надминат

15% од вкупното бруто бизнис кредитно портфолио (прагот за рано предупредување е поставен на 10%);

- Одобрени пречекорувања на сметки и кредитни линии за правни лица не треба да надминат 35% од одобреното бизнис кредитно портфолио;
- Булет кредитите не треба да надминат 15% од вкупното бизнис кредитно портфолио;
- Кредитното портфолио кое е покриено само со меници и/или гарант/и и/или ко-дебитори со изложеност поголема од ЕУР 10.000 не треба да надмине 15% од вкупното кредитно портфолио (прагот за рано предупредување е поставен на 10%).

Дополнително Банката ја следи концентрацијата на кредитното портфолио според типот на изложеност (многу мала, мала, средна изложеност и изложеност кон физички лица) и кредитното портфолио за кое кредитниот ризик е префрлен на други институции.

Ризик од земја

Управувањето со ризикот од земја е дефинирано во Политиката за управување на ризикот со земја.

Во линија со деловната стратегија, Банката се фокусира на финансирање на клиенти во рамки на Република Северна Македонија. Вишокот на високо ликвидни средства, согласно со Политиката за управување со ризикот од договорна страна се пласирани во првокласни странски банки во земји со низок ризичен профил.

Fitch Country Ceiling и International Default Rating (IDR) се користат за мониторирање на ризикот од трансферни и ограничувања на конвертибилноста. Дополнително, исто така дефиниран е сет на прагови за рано предупредување.

Типично се користат:

- Изгледите на Фитч;
- Процена на ризикот од трансферни ограничувања и ограничувања на конвертибилноста од страна на Economist Intelligence Unit (EIU);
- Развојот на јавниот долг;
- Валутни резерви, месеци на покриеност на увозот;
- Остра депрецијација на локалната валута;
- Изненадни интервенции во банкарскиот сектор од страна на регулаторот;
- Војна или конфликт.

Ваквите настани типично влијаат на капацитетот за отплата на државата и следствено и на ризикот од трансферни ограничувања и ограничувања на конвертибилноста.